

PRIRUČNIK ZA LIJENOG UČITELJA

**Kako vaši učenici nauče više kada podučavate
manje**

Jim Smith

OSTVARENJE

Ispravno Te Ostvaruje

Naslov izvornika:

The Lazy Teacher's Handbook

How Your Students Learn

More When You Teach Less

First published in Great Britain in 2010 by Crown House Publishing
Ltd

Copyright © 2007 by Jim Smith

Copyright © za hrvatsko izdanje Ostvarenje d.o.o.

Prijevod: Mara Ivančević, Irena Herenda, mr. sc.

Lektura: Natalija Štimac

Obrada i prijelom: Ostvarenje d. o. o.

I. izdanje: svibanj, 2010.

Nakladnik:

OSTVARENJE d. o. o.

Pušćine 21

10417 Buševac

tel/fax: 01 62-55-314, 62-55-751

<http://www.izvorznanja.com/>

ostvarenje@hi.htnet.hr

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu

Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu

pod brojem 742462

ISBN 978-953-306-009-5

Sadržaj

1. Zahvala.....	iii
2. Predgovor.....	v
3. Uvod.....	1
4. Staromodno poučavanje sa zaokretom na lijevo.....	9
5. Lijeni pristup nastavnim postignućima.....	31
6. Strukturiranje lijenog sata.....	45
7. Sjajne ideje za lijeve satove.....	65
8. Dolje ocjenjivanje! Lijeni učitelj će vam pokazati kako.....	83
9. IT – prijatelj lijenog učitelja.....	99
10. Lijeni jezik koji sve mijenja.....	115
11. Razlikovanje lijenom metodom.....	133
12. Lijeni SEAL.....	149
13. Kako na lijevi način od asistenta u nastavi izvući ono najbolje.....	161
14. Lijeni odgajatelj.....	175
15. Bibliografija.....	187

Zahvala

Ne treba posebno isticati da je ova knjiga rezultat mog sudjelovanja u obrazovnom procesu, i kao slušača, i kao predavača. Budući da je mnogo mojih bivših učitelja, sadašnjih kolega i, dakako, učenika utjecalo na moja razmišljanja, previše ih je da bih ih sve poimence navodio. K tome, svaki dan nosi nove ljude od kojih dobivam nove zamisli, pa se taj popis stalno povećava. Previše me strah da ću nekoga izostaviti. Zato, svima vama, hvala.

Izimno sam sretan što sam neko vrijeme radio u Independent Thinking Ltd, gdje sam upijao vještine i talente i uživao podršku kakvu vam može dati samo jedna tako brižna, strastvena i na brojne druge načine šarolika grupa ljudi kakvu samo možete poželjeti. No možda upravo zato što su ujedinjeni u zajedničkoj strasti, oni se dopunjuju i na divan način daju nadahnuće za obrazovanje brojnim ljudima, uključivši i mene. Svima vama, hvala.

Postizanje uspjeha često ovisi o vjeri. Podrška lana Gilberta, osnivača Independent ThinZahvalakinga, i Caroline Lenton iz Crown House Publishinga, ulila mi je ogromnu vjeru da trebam napisati knjigu koja će doista pomoći ostalima da nadahne druge kako poučavaju. Oboma hvala.

Da se moja obitelj ikad bavila nekim privatnim biznisom, bila bi to škola. Toliko nas radi, ili je radilo, u školama, da nam božićna večera više nalikuje na sjednicu nastavničkog vijeća nego na proslavu! Od najmlađih sam dana okružen ljudima koje danas smatram vrhunskim pedagogima. Tu su moj pokojni djed, Harold, sa svojom ustrajnom hvalom i vjerom u mlade ljude (pa, bar kada se radilo o kriketu) i moja mama, zbog svoje spremnosti da posve ignorira najnovije inicijative i nastavi poučavati na neki svoj praktičan, neuredan i zabavan način (što znači da je i od učenika i od roditelja dobivala veliko poštovanje). Od samog početka bio sam na oku ova dva izvanredna uzora, a to mi je donijelo neprocjenjivu korist i oblikovalo moja uvjerenja i vrijednosti. Hvala vam.

Na kraju, zahvaljujem svojoj supruzi Wend i našoj divnoj djeci Henryju i Oscaru. Biti okružen bezuvjetnom ljubavlju, podrškom i hrabrenjem je nešto je vrlo posebno. Ovo nije samo hvala; ovo je više, volim vas.

Predgovor

«Prošlog sam četvrtka, odjeven poput Minnie Mouse i shrvan gripom, pjevao pjesmu 'Hoki Poki' u učionici punoj roditelja i učenika koji su blijedo piljili u mene. Kao i obično, učenici su samo sjedili u tišini dok sam ja pjevao sam sebi i, čini mi se, pomalo raštivano. A kad je pjesma na CD-u došla do dijela gdje treba čučnuti, pomislio sam: 'Radije ću otići odavde nego da čučnem pred ovoliko ljudi.' Dosegnuo sam granicu poniženja koja sam bio voljan izdržati u ime toga da budem dobar učitelj. Tako sam usred pjesme isključio CD-player i nastavio svoje predavanje ugodno se smjestivši u svom stolcu.»

Ovo gore je citat s on-line bloga jednog učitelja engleskog jezika u Japanu koji ga je pisao sa stanovišta «lijenog učitelja engleskog jezika». Čini mi se da je u njemu sabrano ono o čemu razmišljaju brojni učitelji, a to je mučan osjećaj da oni rade puno teže i više nego djeca. I da to nije pravedno.

Učiteljski stres je veliki problem. Prema online «Arhivi učiteljskog stresa», stres povezan s poslom je najveći zdravstveni i sigurnosni problem u četiri od pet škola u Velikoj Britaniji, a uzrokuje zdravstvene poteškoće poput «tjeskobe, depresije, srčanih bolesti, boli u leđima, gastrointestinalnih smetnji i različite lakše bolesti.» Postoji čak i kratica koja se koristi u istraživanjima – TSB («teacher stress») ili

učiteljski stres i izgaranje na poslu. (naziv «učiteljski stres» je pomalo ironičan uzmemo li u obzir činjenicu da učitelji često imaju teškoća kada trebaju reći «ne».)

Sve se to događa kada već imate radnog iskustva u poučavanju. Prema jednom članku koji je pred dosta vremena objavljen u *The Independentu*, pritisak kojem su učitelji izloženi tijekom prve godine poučavanja «jednak je pritisku kojem bi bio izložen netko tko je tek završio studij medicine i odmah postao neurokirurg».

Sjećam se da mi se, kad sam počeo podučavati, to činilo kao da sam stalno na nekom službenom sastanku, uvijek me pratio osjećaj da bih trebao biti negdje drugdje i raditi nešto drugo, ali nikako da tamo i stignem. Štoviše, sve bi to počelo čim bih stigao na školsko parkiralište. Ponekad bih se jedva uspio natjerati da otvorim vrata i suočim se sa svim onim učenicima koji su me dočekivali s najnevjerojatnijim ispričama zašto nisu napravili zadaću iz francuskog. Nije bilo drugog, nježnog uvoda u dnevnu radnu kolotečinu koji sam imao dok sam radio u lokalnom gradskom vijeću. Ondje su mi ljudi govorili da zapravo ne rade ništa dok ne popiju čaj. A to je u 10.30.

Prema istraživanju problema TSB-a* iz 1987. godine, postoje dva izlaza. Jedan je da naučite kako se bolje nositi sa stresom. Drugim riječima, tako je kako je, ništa se neće promijeniti, stoga se trebate pobrinuti da na ovu situaciju reagirate na što zdraviji i učinkovitiji način. Umjesto da, čim se vratite kući, posegnete za vadičepom, bolje da to vrijeme iskoristite za meditaciju i neke tehnike vizualizacije. Tek onda za vadičep.

---

* Kyriacou, C., Teacher stress and burnout: An international review, Educational Research. Vol 29(2), lipanj 1987., 146-152

Drugi pristup predstavlja ono što znanstvenici zovu «izravno djelovanje». Dakle, prvo otkrijte pravi uzrok stresa. Ovo me podsjeća na onog učitelja koji se slomio pjevajući Hokey Pokey. Ne poričem da je stres opasan, no ipak se pitam što još učitelji mogu učiniti kako bi pomogli sami sebi? Što bi bilo da možemo manje raditi? Što bi bilo kad bismo prestali pokušavati stalno kontrolirati sve što se događa u našim učionicama? Što bi bilo kada bismo mogli natjerati svoje učenike da više rade? Što bi bilo kada bismo to tako podučavali od prvog dana naše karijere? Što bi se dogodilo da naš cilj bude da na kraju dana mi *njih* pošaljemo kući iscijeđene, a da *mi* odskakućemo u trgovinu slatkišima? I što kad bi nam ovakav način rada pomogao ne samo da popravimo svoju ozbiljno poremećenu ravnotežu odnosa između života i rada već i da poboljšamo kvalitetu njihova učenja?

Drugim riječima, što bi bilo da mi podučavamo manje, a da učenici nauče više?

Ovo nije neka nedostižna nirvana, već upravo ono što *Priručnik za lijenog učitelja* opisuje, riječima i djelima Jima Smitha, najlijenijeg učitelja na svijetu. Jako mnogo svojih radnih zadataka, od mentorstva do testiranja, od određivanja ciljeva sata do osmišljavanja domaćih uradaka, možete povjeriti i svojim učenicima. Vama će to uštedjeti energiju, a njih ćete uključiti u proces učenja, k tome, to će na njih djelovati i motivirajuće i pozitivno, jer će imati osjećaj da su postigli nešto vrijedno.

I prije nego što pomislite da biste ovako nešto mogli probati sa svojim najboljim razredom, ali ne i s najlošijim, s kojim se uvijek borite, zapamtite da je to kao s poštovanjem, da biste dobili kontrolu, prvo je morate dati. Što im više pustite da «vode», to ćete se manje s njima morati boriti. Ovo je nešto što sam često viđao kod učitelja koji rade s

veoma problematičnim skupinama učenika.

Prema tome, budite stručan učitelj, budite predan učitelj, ali u sveopćem interesu, budite i lijen učitelj i sjetite se što kaže eskimska poslovice: «Tko se znoji, taj umire».

Ian Gilbert

Dubai

Siječanj 2010.

Uvod

Jeste li ikada imali onaj neugodan osjećaj da što se više trudite oko sata, on bude lošiji? Jeste li ikada pomislili kako nije u redu što vi na kraju dana pužete kući na koljenima, dok vaši učenici, čim se oglasi školsko zvono, odjednom dobiju neku novu energiju? Pomislite li ikad da svi vaši poznanici imaju život, samo ga vi nemate?

Jeste li se ikad zapitali kako biste sate i sate provedene na poslu mogli iskoristiti na neki bolji način? Jeste li ikad pomislili kako mora postojati neki bolji način?

Pa, lijeni učitelj je tu da vam pomogne. Dopustite da vam postavim još jedno pitanje: jeste li se ikada zapitali što bi se dogodilo u vašoj učionici kada biste prestali podučavati?

Mogli biste se iznenaditi.

Posljednjih su nekoliko desetljeća zahtjevi bezbroj obrazovnih inicijativa što su ih osmislila razna mjerodavna tijela, da ne spominjemo pritisak koji dobri učitelji postavljaju sami sebi, u našu nastavu ugorali jako mnogo podučavanja nauštrb učenja. Zapravo bi takvi pritisci mogli biti razlog zbog kojeg učenici koji su bili «hvaljeni» ili s kojima se «radilo po individualno prilagođenom programu», koji su imali «mentora» ili su spadali u neku od «ciljanih skupina» ne napreduju onako kako bismo to željeli. Možda bi stvari bile drugačije kad bismo

malo manje vremena posvećivali podučavanju, a svojim učenicima davali više vremena za učenje.

Ili, drugim riječima, što bi bilo da mi radimo manje, a oni više?

U ovom vam slučaju lijeni učitelj može pomoći da izvučete više iz svojih učenika, a istovremeno da vratite dio svog života koji ste izgubili. Ovo nije puki niz trikova kako to učiniti, «lijena metoda» je nešto što sam osmislio i izradio tijekom godina iskustva s najrazličitijim učenicima (i učiteljima) koji su željeli da nastava bude drugačija, a da ipak postiču uspjeh na ispitima. Ona je nastala iz frustracija koje sam proživljavao radeći posao koji volim, dok me način rada polagano ubijao. A svi dobri psiholozi znaju: ako je nužnost majka invencije, frustracija je njen odsutni otac.

Prvi put sam shvatio da trebam razmotriti svoj pristup poučavanju negdje krajem svog prvog polugodišta na poslu. Zapravo, ta mi je zamisao pala na um jednog dana čim sam se probudio, a zanimljivo je to da zapravo nisam bio u krevetu već u indijskom restoranu. Želio sam s prijateljima proslaviti svoj novi posao, no bio sam shrvan umorom od podučavanja. Moji prijatelji, koji su svi imali «normalne» poslove, žalili su se kako su meni praznici dugi, a njima kratki i dopustili mi da drijemam, što je zabavljalo goste i osoblje restorana Star of Bengal.

U tom sam trenutku shvatio da ako želim preživjeti u ovom poslu, moram od nečeg odustati. A to nipošto nisu bili izlasci s prijateljima petkom navečer.

Iako mi se ovakvo što na kraju polugodišta sada rijetko događa, ipak moram reći da je poučavanje, ako ćemo sasvim iskreno, iscrpljujuće. Nema bolje riječi kojom bi se to opisalo. Prema istraživanjima, prosječni učitelj razredne nastave svaki dan u školi donese više od 1500 pedagoških odluka. To je više od četiri odluke svake minute. Prema tome, nije čudno što su učitelji na kraju dana shrvani umorom. Dodajmo tome činjenicu da mnogo svog «slobodnog vremena»

posvećujemo obavljanju sitnica vezanih za posao koje ne stignemo obaviti na poslu jer smo prezauzeti podučavanjem, pa se možemo pozdraviti sa zabavom, hobijima ili društvenim životom, da ne govorim o tome kako nemamo vremena biti ni napola pristojan partner ili roditelj.

I tako sam ubrzo shvatio da nešto moram raditi drugačije. Morao sam smisliti plan B kako bih mogao uspjeti u ovome sjajnom poslu, a da ne dopustim da mi on oduzme život. Morao sam pronaći način da radim manje, a da moji učenici ipak uče kako treba. I tada mi je palo na pamet: njih je više od mene! Što bi bilo da ih natjeram da oni obavljaju više posla? Zašto se samo ja ubijam od posla, trčim od fotokopirnog aparata do ormara s materijalima, dijelim knjige i skupljam domaće zadaće? Zašto sam ja stalno u pokretu dok oni samo sjede? Na kraju krajeva, to je *njihovo* obrazovanje.

U tom se trenutku, nakon ugriza dva radioaktivna pauka blizanca, srdžbe i iscrpljenosti (asocijacija na junaka iz filma *Spiderman*, op. ur.), rodio Lijeni učitelj.

Prije nego što počnete pisati pisma *The Guardianu*, dopustite mi da razjasnim neke pojmove. Mogu li prvo objasniti da sebe ne opisujem kao lijenog u smislu «baš me briga, uzmi ili ostavi, daj mi plaću i brišem odavde». Daleko od toga. Mogu iskreno reći da od škole u kojoj radim nikad nisam uzeo nešto što nisam zaradio. Istina je da vam strategije iznesene u ovoj knjizi mogu pomoći da, ako to želite, provedete mnogo više vremena sjedeći ispred razreda s nogama u zraku i uživajući u šalici tople kavice. Međutim, to ne spada u «lijenu metodu». Ja jesam Lijeni učitelj, ali nisam dokoni.

Poput većine nas, i ja sam predan i strastven učitelj koji smatra da u obavljanju učiteljskog posla moramo raditi sve što je potrebno kako bismo iz svojih učenika izvukli ono najbolje. *Ali upravo u tome je bit.* Ako učitelji rade «sve što je potrebno», što preostaje učenicima? Možda, što mi više želimo biti profesionalni učitelji, učitelji koji su

potpuno odani poslu, to više štete nanosimo svojim učenicima tako što im zapravo nikada ne dajemo priliku i poticaj koji im je potreban da sami preuzmu kontrolu nad učenjem – svojim učenjem.

Umjesto da učenicima čini medvjedu uslugu, lijena metoda, kako je volim zvati, pokušava na pravi način povisiti standarde i pomoći učenicima da razviju ljubav prema učenju koja će ih pratiti cijeli život, ona pokušava spriječiti učitelje u razmišljanju da zbog stresa trebaju napustiti svoje zvanje.

Što više razmišljate o svemu tome, to ćete se više složiti da bi primjena načela lijenog učitelja riješila mnogo problema, i to za samo djelić ukupnih sredstava koja se trenutno troše na obrazovanje.

Kada postanete lijeni učitelj, počete ćete se koristiti nizom strategija koje na izravan i dosljedan način odgovornost za učenje prebacuju na učenike. Na taj način oni uče kako se angažirati oko stjecanja znanja, i to ne samo oko onoga što uče već i onog kako uče. Drugim riječima, nisu važni samo rezultati učenja, važan je i sam proces.

U prijelazu na nov način rada dobit ćete slobodu da svoju pažnju usmjerite – i da budete kritički fokusirani – na učenje, a ne na podučavanje. Drugim riječima, lijena metoda je visoko profesionalan način rada za koji je potrebno imati visoko razvijene vještine, i to je način rada kakav svaki učenik treba doživjeti u svom pripremanju za cjeloživotno učenje.

Ovaj način rada u skladu je sa smjericama službe za pedagoške standarde, posebno imamo li na umu da se gotovo svaka vladina inicijativa bavi pojedincem, individualiziranim i neovisnim učenjem.

Priručnik za lijenog učitelja moj je način da vas uvjerim kako je lijeni način vaša jedina nada da ostvarite uspjeh u razredu, a da pri tome i dalje imate svoj život. Sretan sam što s vama mogu podijeliti onoliko savjeta i strategija koliko je moguće ugurati na ove stranice, no važno je da imate na umu da su to samo polazišta. Za vas je najvažnije da

usvojite lijenu metodu i da se ona počne širiti na vašu praksu i na vaš profesionalni život. Kad se to dogodi, bit ćete začuđeni kako ste brzo počeli novim očima gledati na razne aspekte svog podučavanja – lijenim očima, ako hoćete; očima koje uvijek tragaju za načinima kako pridobiti učenike da rade svoj posao i da iz tog procesa izvuku najveću moguću dobrobit.

Svako poglavlje ove knjige posvećeno je različitoj temi, koje obuhvaćaju čitavu skalu učiteljske odgovornosti, od lijenih metoda do ocjenjivanja i do lijenog jezika koji zapravo pomaže izgradnji samopoštovanja. Pokazat ću vam čak i kako u cijeli proces uključiti asistente u nastavi. Često izbjegavam ponuditi rješenje korak po korak kojim bih vas izravno upućivao kako biti lijen jer bi to, čak i u pisanom obliku, moglo biti shvaćeno kao nekakvo patroniziranje. Pošto su moje zamisli vrlo jednostavne (biti lijen nije nuklearna znanost) posve sam siguran da ćete ih biti sposobni uzeti kao polazište i razvijati. Ili, još bolje, da ćete ih preuzeti, prenijeti svojim učenicima i mirno sjediti dok ih oni provode u djelo.

Sve zamisli koje slijede, kako se potvrdilo u praksi, mogu vam pomoći da postanete izuzetno lijen, a ipak izniman učitelj. Neke od njih su ovdje navedene zato što su sami učenici rekli da su unijele promjenu u njihov način učenja, neke zato što su rekli da su im bile zabavne, a neke su tu samo zato što su se pokazale uspješnima u svojoj neobičnosti. Zapravo, većina ovih zamisli potječe od samih učenika, a svima im je zajedničko to što potiču učenike da rade više, dok vi radite manje, te učenika postavljaju u sâmo središte učenja.

Jedan mali savjet prije nego što počnete: način na koji radite u učionici mnogo je lakše mijenjati ako se sjetite uposliti učenike. Iako se to čini očitim, često se zaboravlja. Kao što kaže Ian Gilbert u *Neovisnom razmišljanju*: «Radite s njima, ne za njih.» Budite otvoreni i iskreni u onome što radite i objasnite im kakva će biti njihova nova uloga u učionici. Ne postupite li tako, sve će izgledati kao da počinjete neku

novu igru, a niste svima rekli pravila. Početak bi mogao biti zabavan, ali učenici bi uskoro mogli odustati i proglasiti sve skupa, pa i vas, neuspješnim. Zato nakon nekoliko sati pokušajte prikupiti povratne informacije o tome koji su ih dijelovi najviše potaknuli na razmišljanje, iz kojih su najviše naučili i kakve satove žele u budućnosti. Moglo bi vas iznenaditi koliko se jasno vaši učenici znaju izražavati.

Kvalitetno učenje ne slijedi linearni uzorak, pa ga ne slijedi ni ova knjiga. Izaberite nešto i uzmite ideju ili sustavno radite na jednom odlomku, a zatim preskočite na neki drugi. Knjiga je zamišljena tako da nakratko potakne inspiraciju koja će vas natjerati na razmišljanje, a zatim, što je važnije, na rad.

Pred vama je izazov da postanete lijeni učitelj koji radi na svoj način. Da prigrlite nove strategije i zamisli, pa i da promijenite svoj stav o tome što zapravo znači biti posvećen svom pozivu i biti stručan učitelj dvadeset i prvog stoljeća. Osim toga, nikoga ne možete predvoditi klečeći ispod stola.

Prvo poglavlje

**STAROMODNO
POUČAVANJE SA
ZAKRETOM NA LIJENO**

Prvo poglavlje

Staromodno poučavanje sa zaokretom na lijeno

Koliko ima učitelja, toliko ima i različitih načina da se bude lijeno u razredu. Lijena metoda nema namjeru ukloniti taj element različitosti, dapače. U jednoj školi postojat će cijeli niz stilova podučavanja, od onih sklonijih didaktičnom, «tradicionalnom» podučavanju, pa do čudnih, šašavih pristupa u kojima učitelji žele da ih učenici zovu imenom. Zbog toga škola izgleda poput bogate i prekrasne tapiserije ljudskog života i učenja, a o istom zadatku može se govoriti na jako mnogo različitih, a ipak ravnopravnih načina.

Lijena metoda je destilat brojnih, različitih pristupa kojima se možete koristiti u svojoj učionici kada želite da ono što radite bude primjereno potrebama učenika, pa ipak sve te pristupe vezuje zajednička nit – svi oni upućuju učenike da sami obave posao. Tako, dok sam sretan što mogu zastupati brojne tradicionalne načine rada, poput učiteljskog izlaganja, tihog rada, rada u skupini, upotrebe informacijsko-komunikacijske tehnologije i dodatnog rada izvan učionice, još sam sretniji što se sve to može koristiti tako da učenici ostanu aktivni, da razmišljaju i da ne stvaraju probleme.

Velik izazov učiteljima koji usvajaju lijenu metodu jest to što sami sebe često odvedu od sigurne mreže zvane shema rada (ili shema učenja, ako ste upravo imali seminar o toj temi). Iako taj dokument može biti u novoj, sjajnoj mapi, spreman za skorou Ofsted inspekciju (u Velikoj Britaniji, Ured za normizaciju obrazovanja, rada s djecom i znanja,

op. ur.), on se često temelji na razmišljanjima i metodologiji starim nekoliko desetljeća. Kako bismo vidjeli radi li se i ovdje o takvom slučaju, predložio bih vam nešto što ponekad volim zvati fotokopirnim izazovom. To je lagan i iskren način određivanja koliko svog vremena gubite, osim onog koje vam ionako potroše drugi. Nakon što testirate sebe, isprobajte ovaj test na svojim kolegama. Začudit ćete se kada shvatite koliko žustrih prepirki možete započeti u redu za fotokopirni aparat. Jednostavno je, ispišite sljedeći popis pitanja koja će razjasniti pedagoške imperATIVE vašeg novog rada i zalijepite ga na zid blizu stroja:

- *Zašto sam radio fotokopije?*
- *Do kojeg će tipa aktivnosti to dovesti?*
- *Imaju li te aktivnosti veze s učenjem, s ispunjavanjem vremena, s kontrolom skupine ili s nečim drugim?*
- *Kako će ovaj list biti ocijenjen?*
- *Na koji će način učenje biti ocijenjeno?*
- *Koliko radnih listova namjeravate pročitati cijelom razredu?*
- *Moraju li svi učenici početi od početka?*
- *Moraju li svi učenici raditi do kraja?*
- *Kako bi se ovo moglo raditi bez fotokopiranja?*

Popis bi mogao biti još dulji, ali siguran sam da ste shvatili o čemu je riječ.

Ovo nije samo napad na radne listove. Ovdje zapravo napadam učitelje koji i dalje rade ono što su oduvijek radili, a ne uviđaju da su se i obrazovanje i ljudi koje podučavamo promijenili.

Jedan moj iskusni kolega stalno kuka kako mladi učitelji nisu sposobni isplanirati sat bez interaktivne ploče, projektora i računala. Dok je on s pravom zabrinut zbog nedostatka kreativnosti i samopouzdanja u onih koji tek počinju raditi, napomenuo bih da postoji priličan broj učitelja koji imaju više iskustva pa im je samopouzdanje svejedno jače ako

6TH FORM
DRAMA
PRODUCTION

- ZAŠTO SAM ISPRINTAO OVE KOPIJES?
- DO KAKVIH TO AKTIVNOSTI VODI?
- HOĆE LI TO BITI AKTIVNOSTI POVEZANE S UČENJEM, ILI ISPUNJAVANJEM VREMENA, ILI KONTROLE NAD GRUPINOM ILI NEČIJM DRUGIM?
- KAKO ĆE SE RADNI LISTIĆ OČISNITI?
- KAKO ĆE SE UČENJE OČISNIVATI?
- KOLIKI DIO ZADATAKA KANITE PROČITATI NAGLAS PRED CIJELIM RAZREDOM?
- NA Koji BI SE NAČIN OVO MOGLA ODRADITI BEZ FOTOKOPIRANJA?

RAFF

MIN
AM
UM

A4

COPIE

A4 PAPER

E SUPA
COPIER

krenu na sat držeći na prsima hrpu svježe kopiranih brošura.

Kao lijeni učitelj mogu na prikladan način koristiti fotokopirani materijal ili film. Svakako ću se koristiti informacijskom i komunikacijskom tehnologijom i svim drugim što mi dođe pod ruku (iako vjerojatno nisam usamljen u mišljenju da je informacijska i komunikacijska tehnologija sklona tome da te iznevjeri kad je najviše trebaš). Također znam da uspjeh nastavnog sata ne ovisi o tome koja pomoćna sredstva koristiš. Niti o onome što, kao učitelj ispred razreda, u zadnji trenutak izvučem iz šešira.

Kako to znam? Tako što u srcu nastavnog sata nećete naći računalo, projektor, interaktivnu ploču, radne listove niti bilo koje drugo «osnovno sredstvo» moderne učionice. Nećete naći čak ni učitelja. Naći ćete učenike.

Zbog toga se lijena metoda može nositi s izazovom fotokopiranja.

U ovom poglavlju istaknute su četiri najčešće strategije podučavanja koje se mogu naći u modernoj učionici, ali su preobražene lijenom metodom. Ovo je više evolucija nego revolucija, ali i značajna promjena zbog koje će vaša nastava svima izgledati sjajno.

Strategije koje ovdje navodim nisu nužno nove. Prihvatanje lijenog načina često je samo blaga promjena težišta s onog što ćete *vi* raditi na satu na ono što će *oni* raditi; drugim riječima, to je suptilni odmak od podučavanja prema učenju. «Novi zaokret u starom pristupu» je način na koji su mi ovo opisali dok sam s kolegama u jednoj školi tražio mogućnosti da se transformira učenje.

To može biti profinjeni zaokret, ali nikad nemojte podcijeniti odlučnost koja je potrebna da se učini čak i mali odmak od ukorijenjene tradicije. Ma koliko taj odmak bio malen, njegove posljedice mogu imati goleme razmjere.

Kombinacija samostalnih učenika i lijenih učitelja je nenadmašna kombinacija kojoj bi trebala stremiti svaka škola. Svaki napor koji ulažemo kako bismo osporili postojeći način i došli do tog malog, ali

moćnog odmaka, iznimno je vrijedan. Uostalom, zar svima nama nije moralna i profesionalna obveza raditi s djecom na najbolji mogući način? I to svakako mora biti smjernica kojom ćete se koristiti sljedeći put kada se sukobite s mahnitim kolegama koji pitaju gdje su im fotokopije.

Četiri najčešća stila lijenog poučavanja za lijenu preobrazbu

Najčešći stilovi poučavanja za koje sam siguran da se učitelji njima koriste su:

- - *izlaganje cijelom razredu*
- - *debata i diskusija svih učenika u razredu*
- - *grupni rad*
- - *tihi rad (ili, da budem precizniji, pokušaj da se tiho radi).*

Sve ovo može ostati na repertoaru onog što radite u učionici i pored lijene metode. I zapamtite, ako želite da cijeli sat bude održan na lijeni način, sve ove pristupe možete izmiješati s idejama i strategijama iz svih ostalih poglavlja.

Preobrazba sadržaja – izlaganje cijeloj razrednoj skupini

Ponekad je obraćanje svima u razredu prikladan način podučavanja. No, stalno morate imati na umu da je to među učenicima najmanje omiljen način učenja. Ako ćete, svjesni te činjenice, ipak tako raditi, najmanje što možete učiniti jest da ovakav način rada preobrazite u način lijenog učitelja, što će vam skratiti vrijeme u kojem ćete tako raditi, a kada to i učinite, postići ćete sjajan učinak.

Snimate svoje ključne poruke

Brojne zrakoplovne kompanije odbacile su većinu usmenih izlaganja o sigurnosti prije polijetanja, te su dale prednost prikazivanju videosnimke na ekranu. Dok je to veliko razočaranje za one koji su uživali u gledati mlade stjuardesa kako petljaju sa zviždaljkama, sigurnosnim pojasevima i prslucima na napuhavanje, to je učinjeno vjerojatno zato što videosnimka na putnike ostavlja jači dojam. Isto bi se moglo dogoditi i u vašoj učionici. Imate li uvriježeni način ulaska i izlaska koji bi mogao biti prikazan na ekranu, dok biste se vi za vrijeme prikazivanja, u zadnjim dragocjenim trenucima uoči svršetka sata, koncentrirali na učenje svojih učenika? Zamislite da nikada više ne morate razmještati učenike u razredu, govoriti im da je gotovo ili im davati instrukcije na odlasku. I ne zaboravite, učenici bi voljeli stvarati filmove skupa s vama.

Učenici će također reagirati na uporabu audiosnimki kada želite komunicirati s cijelim razredom. Cijelom učionicom proširit će se radoznali interes kada učenici otkriju da to vi čitate pjesmu, pohvaljujete ili iznosite ključne misli kojima ih izazivate da riješe zagonetku – i to bez da mičete usnama.

Postanite nepredvidljivi

Osjećaj neminovnosti javlja se uvijek kada učitelj zauzme mjesto i položaj za «obraćanje razredu». U brojnim slučajevima sam osjetio kako onog trenutka čim učenici postanu potpuno svjesni onoga što slijedi – a to je, primjerice, neko didaktičko predavanje koje će, ako budu imali «sreće», možda sadržavati kakvu zanimljivu PowerPoint prezentaciju – automatski splasne i energija i osjećaj iščekivanja. Prema tome, ako zaista morate neko vrijeme govoriti cijelom razredu (i dopustite mi da još jednom naglasim, to se uistinu događa), ako ništa drugo, pokušajte barem prešutjeti da ćete to učiniti.

Na primjer, mijenjajte mjesto na kojem stojite u učionici, mijenjajte ono na čemu stojite ili čak promijenite odjeću tijekom svog izlaganja.

Nošenje različitih šešira ili vlasulja i stajanje na plastičnom sanduku bit će vam potrebno ako ih želite natjerati da svisnu od znatiželje! Ako baš nemate veliku garderobu (iako se to uz ovoliko uličnih i humanitarnih rasprodaja, nikako ne može opravdati), ipak možete biti nepredvidljivi sa, recimo, svojim naglaskom? Jednostavno? Da! Šašavo? Da! Hoće li učenici zaista slušati? Da!

Objasnite važnost

Kada su se svi u razredu usredotočili na ono što govorite, naglasite im važnost toga što govorite i kažite im da to nećete moći ponoviti. Vjerojatno biste se trebali oduprijeti iskušenju da svojim najboljim mogućim francuskim naglaskom izgovorite onu otrcanu «Ovo ću reći samo jednom» («I shall say this only once», poznata fraza iz popularne TV-serije «'Alo, 'alo», op.a.), no njihova urođena želja da nešto ne propuste ili da ne dopuste svojim kolegama da budu u prednosti zato što oni nisu slušali, snažan je faktor od kojeg ćete imati koristi.

Ovlastite učenike

Unaprijed zamolite učenike da vam pomognu iznijeti ključne dijelove nastavnog sata tako što ćete organizirati «gostujuće stručnjake» koji će se obratiti razredu i zadiviti svoje kolege. I, naravno, učenici se imaju puno pravo poslužiti nečim od onog što smo gore spomenuli. Tko je rekao da plastični sanduk, kutija s rekvizitima ili smiješni glasovi pripadaju samo vama?

Preobrazba debate i diskusije svih učenika u razredu

Ako su loše urađene, debata i diskusija često mogu biti pokvariti učenje na satu. To je glavni razlog zbog kojeg bi Ofsted mogao steći loš dojam o vašoj općoj sposobnosti procjene sata. Zašto? Previše

učitelja parafrazira učeničke odgovore pridodajući im anegdotsko značenje, a u isto vrijeme se većina učenika ne uključuje u najvažniji dio učenja.

Zaista ne mogu shvatiti zašto većina učitelja osjeća da mora ponoviti svaki odgovor koji dobije i nešto mu dodati. Imate cijeli razred učenika od kojih biste trebali zatražiti komentar o ovom što je upravo rečeno. Lijena metoda dat će vam alatke kojima ćete svakom pojedincu u razredu omogućiti da govori, sluša i nudi rješenja, a uz to će vaš glas i uši vaših učenika dobiti malo zasluženog odmora.

Izlaganje u krugu

Ova tehnika osmišljena je kako bi svi u razredu bili na okupu, ali vam omogućuje i da budete sigurni da je svatko od učenika dobio jednaku šansu da govori slobodno i neometano. Time ćete stvarati samouvjerene učenike koji žele podijeliti svoje stavove, sigurni da je ovakva debata strukturirana i da je ne će ugroziti onaj koji može najglasnije vikati (ovo uključuje i učitelja).

Neka grupa sjedne u krug, svi okrenuti prema unutra. Mogu sjediti na stolcima ili na podu. Izaberite učenika koji će prvi govoriti i recite grupi da ćete se vi kretati u krug, u smjeru kazaljke na satu, i da ćete od svakoga tražiti da govori. Nitko ne smije ometati ni reagirati dok se ne završi puni krug, pa tako ni vi. Ne zaboravite, ovo je lijena metoda. Dopustite učenicima da preskoče svoj red i ne kažu ništa, ako im treba više vremena za razmišljanje (naposljetku, ovo je suptilan oblik razlikovanja). Ipak, uvijek se vratite na učenike koji nisu govorili, na taj ćete ih način uspjeti ispravno uključiti i ujedno naglasiti očekivanje da svatko treba sudjelovati na satu.

Izlaganje u krugu odlično funkcionira, od početnog zagrijavanja grupe, koje se može sastojati od kratkih odgovora na neko smiješno pitanje poput «Da si auto, koji tip bi želio biti i zašto?», pa do emotivnijih pitanja poput «Misliš li da je ispitivanje kemijskih spojeva na životinjama okrutno?» gdje možete pokušati uključiti dosta sudionika bez da dopustite da opširnija debata započne prije vremena.